

Koll på
Geografi
aktivitetsboken **4**
facit

Vad är geografi?

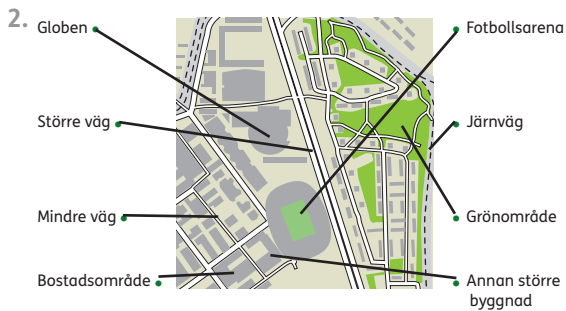
(s. 3)

1. Flera svar är möjliga.
2. Flera svar är möjliga.
3. a) *Förslag:* Använda en atlas, GPS-mottagare, mobiltelefon eller dator.
b) *Förslag:* Titta i en atlas och böcker som finns skrivna om platsen. Använda internet och söka bilder.
4. Flera svar är möjliga.

Från verklighet till karta

(s. 4–5)

1. Flera svar är möjliga.

3. Flera svar är möjliga.
4. Flera svar är möjliga.
5. Flera svar är möjliga.

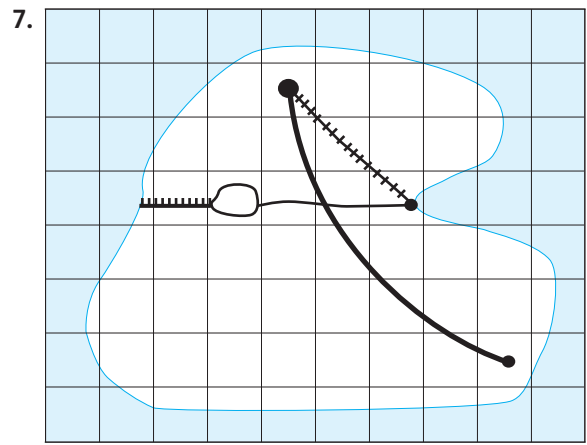
Kartans tecken och färger

(s. 6–7)

1. järnväg   länsväg
tätort   kyrka
flygplats   länsgräns

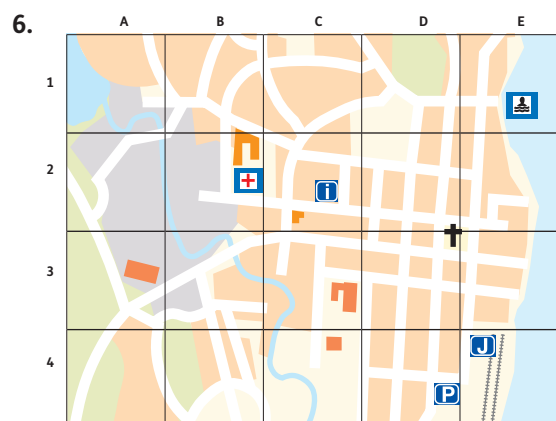
3. 1 cm på kartan är 1 km (100 000 cm) i verkligheten.
4. a) 4 cm
b) 4 km
c) 5,5 km
5. söder
väster
öster
norr
6. Flera svar är möjliga.

Hitta rätt!

(s. 8–9)

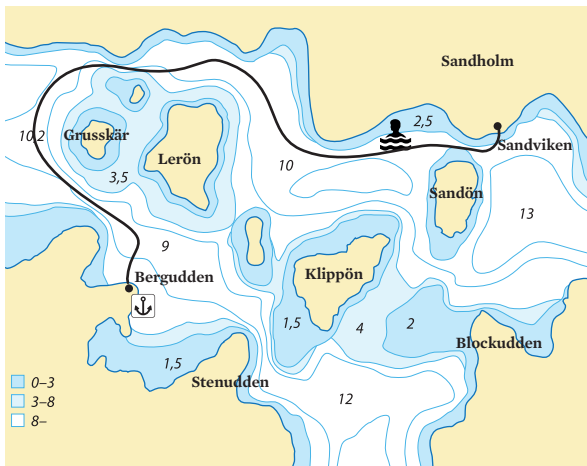
- 1.
2. *Förslag:* Norge, Sverige, Finland, Ryssland, Kanada, Grönland (Danmark)
3. Vindeln
Norsjö
B1 och D2
4. Flera svar är möjliga.
5. Sollerön
1 420 m ö.h.
Dalsland
Vättern
Öland
Danmark
Värmland
Skälderviken
Piteälven
En flygplats

Olika kartor

(s. 10–11)

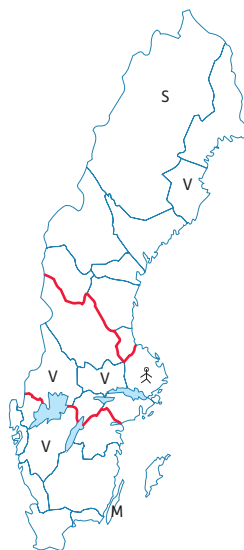
- Östersund 10–30 cm
Vimmerby 0–10 cm
Sundsvall 10–30 cm
Kiruna 30–50 cm
- Förslag:** Högertrafik: Sverige, USA, Tyskland, Frankrike, Spanien.
Vänstertrafik: Storbritannien, Indien, Australien, Bangladesh, Botswana.
- Sidan 39: Fördelning av olika skogstyper i Sverige.
Sidan 83: Vårens ankomst till olika delar av Sverige.
Sidan 90: Tätbefolkade områden i Sverige.
- Flera svar är möjliga.
-

Sveriges indelning

(s. 12–13)

-
- 25
- Flera svar är möjliga.
- Lappland
- Öland
- Uppland
- Flera svar är möjliga.
-
- a) SKÅNE
b) SVEALAND
c) BLEKINGE
d) VÄRMLAND
e) GOTLAND
f) VÄSTERBOTTEN

- Flera svar är möjliga.
- Det finns fler kommuner än län i Sverige.
Det finns fler landskap än län i Sverige.
Alla länder har en huvudstad.
Förr hade landskapen egna lagar.

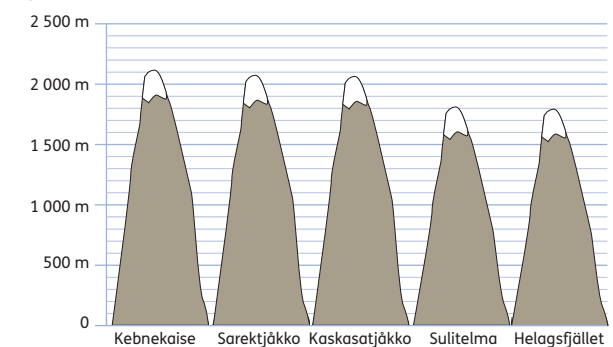
Bergen

(s. 14–15)

- Skanderna
- 400 miljoner år
- Sverige och Norge
-

- Förslag:** Yngre berg är högre eftersom de inte nöttas ner lika mycket som äldre berg.
- Förslag:** Grottor kan bildas av rinnande vatten som i tusentals år gröpt ur gångar och rum i underjorden.
-

- a) BERGGRUNDEN
b) SKANDERNA
c) URBERG
d) KORALLGROTTAN
e) IS
f) SKYDDSRUM

Isen

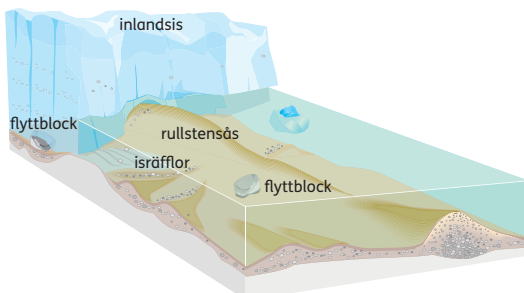
(s. 16–17)

1. Se grundboken s. 27.
2. *Förslag:* Sverige, Norge, Finland, Estland, Lettland, Litauen.
3. Isen hade smält bort helt för 8 000 år sedan.
4. En glaciär är en tjock ismassa som inte smälter på sommaren.
5. Flera svar är möjliga.
6. *Förslag:* ishockey, ischoklad, isbana, isbjörn, isberg, isbrytare, isprinsessa, isracing, iskallt
7. När den tunga isen försvann började landet sakta höja sig.
8. Flera svar är möjliga.
9. Flera svar är möjliga.
10. Isen låg kvar längst i norra Sverige.

Spår efter isen

(s. 18–19)

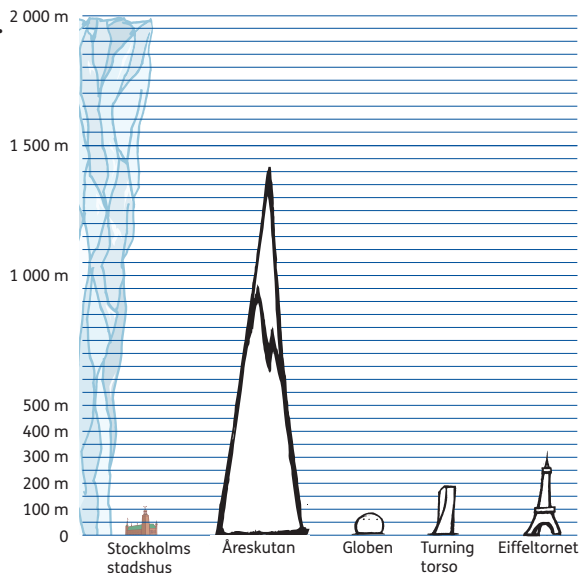
1.

2.

K	I	V	Y	P	R	O	V	X	Ö	Z	B	C	F	G	Ö
R	V	Ä	J	Ä	T	T	E	K	A	S	T	V	O	R	P
C	P	S	T	O	X	Y	M	A	T	N	E	V	Y	D	Ä
B	O	T	S	M	A	R	K	S	B	L	O	C	K	E	T
T	I	Q	K	S	B	E	R	G	H	Ä	L	L	A	R	H
K	T	R	I	N	T	M	B	Ö	D	Ä	L	R	O	S	T
L	S	A	N	D	V	F	V	A	T	T	E	N	D	P	I
Ä	V	T	I	E	N	S	K	Ä	B	L	L	O	B	V	O
R	O	V	Ä	S	T	E	R	B	O	T	T	E	N	K	E

3.

4. Vattnet rinner genom sanden i rullstensåsen. Smuts fastnar då i sanden och vattnet renas.

Människan och naturen

(s. 20–21)

1. Skog högs ner för att ge utrymme åt boplatser och åkrar, för att bygga hus av trä, för att elda med, för att laga mat och värma bostaden.
2. Flera svar är möjliga.
3. Vattenhjulet användes för att driva maskiner, pumpa vatten och mala säd.
4. Kyrkan hör ihop med kristendomen och kristendomen fanns inte i Sverige under forntiden.
5. *Förslag:* I slutet av 1800-talet fanns till exempel följande som inte fanns på medeltiden: industrier, järnväg, tunnel, flervåningshus, skola och pir. Husen har förbättrats. Luften har försämrats.
7. *Förslag:* Avloppsrör, ledningar, tunnlar, källare
8. Det finns avloppsrör och ledningar i marken. Nutid, slutet av 1800-talet

Människorna bygger vattenhjul i vattendrag.
Medeltid

Människorna börjar tämja vilda djur. Forntid

Fabrikernas utsläpp smutsar ner luften i staden.
Slutet av 1800-talet

Människorna börjar bryta malm i bergen.
Medeltiden

Stora motorvägar finns utanför städerna.
Nutid

Det byggs järnvägar över hela Sverige.
Slutet av 1800-talet

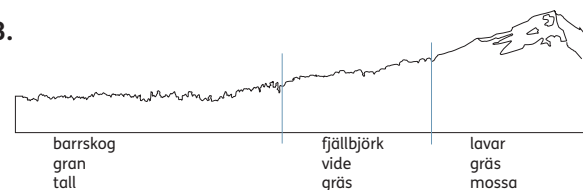
Människorna måste jaga djur för att få mat.
Forntid

Fjällen

(s. 22)

1. Berg som har formats av inlandsisen kallas fjäll.
2. Korta somrar som är svala. Kalla vintrar med mycket snö.

3.

4. a) Jämtland
b) sydost
c) 1 420 m ö.h.
d) Torneträsk

Skogen

(s. 23)

1. Nordamerika, Europa, Asien
2. Kanada, USA, Finland, Ryssland
3. Den är orörd av människan. Där finns olika sorters träd som är olika gamla.
4. Förslag: Det är kallare i norra Sverige.
5. Gran, tall
6. Björk, al, ek
7. I en blandskog växer både löv- och barrträd.

Odlingsmarken

(s. 24)

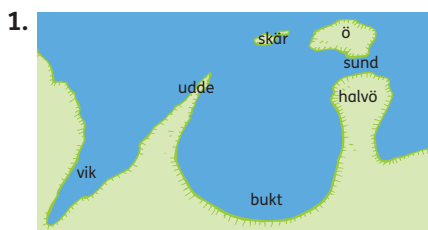
1. a) Näringsrik jord och inte så mycket sten och grus i marken. Det skall helst vara ett platt landskap.
b) Lagom med regn och sol, vatten och värme.
2. Flera svar är möjliga.

3.

Kusten

(s. 25)

2-4.

Våtmarker, Sveriges yttersta punkter (s. 26-27)

1. Med våtmark menas mark som är våt större delen av året.
2. Torv kan användas till gödsel och bränsle.
3. Där trivs många fåglar och insekter. Våtmarken fungerar som vattenrenare.
4. Nordligaste = Tre riksröset
Sydligaste = Smygehuk
5. Flera svar är möjliga.
6. Flera svar är möjliga.
7. Flera svar är möjliga.
8. Flera svar är möjliga.

Vatten

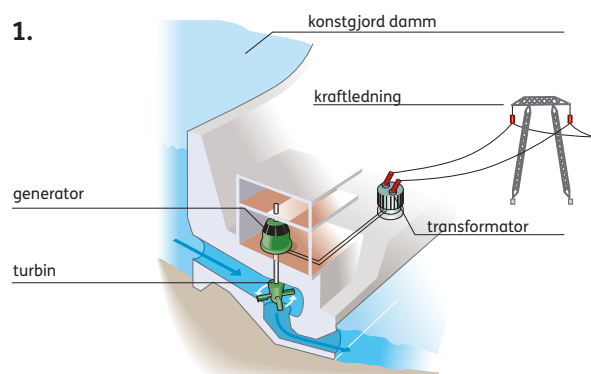
(s. 28-29)

1. Förslag: Vatten ger oss mat och är viktigt för transporter och bevattning. Många tycker om att bada, fiska och åka båt.
2. Från norr: Luleå, Gävle, Köping, Stockholm, Karlstad, Oxelösund, Göteborg, Karlshamn, Helsingborg
3. Göteborg: olja, bilar, stål, papper, trävaror
Köping: ammunition, konstgödsel, timmer, kalk, olivkärnor
Luleå: järnmalm, olja, cement, kalksten, skrot
4. Förslag: Sverige har en lång kust med många hamnstäder.
5. Flera svar är möjliga.
6. Med hållbart fiske menas att yrkesfiskarna inte fångar för små fiskar eller tar upp fisksorter som är på väg att överfiskas (ta slut). Att vi inte köper fisk som är på väg att överfiskas.
7. Miljömärke som visar att fisken är hållbart fångad.

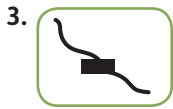
Vattenkraft

(s. 30-31)

1.

2. a) VATTENMAGASIN
b) TRANSFORMATOR
c) KRAFTLEDNING
d) TURBIN
e) LULEÄLV
f) GENERATOR

4. Vattenhjulet kunde till exempel användas för att mala säd, såga timmer och driva maskiner.
5. Vattenkraft ger inga farliga utsläpp. Vattnet tar inte slut.
6. *Förslag:* Byggen av vattenkraftverk förändrar naturen på ett sätt som kan vara skadligt för djur och växter.
7. Stornorrfors, Harrsele, Bjurfors övre, Bjurfors nedre, Tuggen, Gardikfors
8. Flera svar är möjliga.

Rent vatten (s. 32–33)

1. I vattenverket silas vattnet för att få bort små fiskar. Vattnet renas och pumpas ut i ledningar till hushållen eller till ett vattentorn.
2. I vattentornet lagras vattnet för att det alltid ska finnas rent vatten.
3. I reningsverket renas vattnet i flera omgångar. Reningen tar ungefär ett dygn. Sedan släpps det ut i en å eller sjö igen.
4. Flera svar är möjliga.
5. Apoteket: nässpray
Återvinningsstationen: färg, nagellack, batteri
Soppåsen: hår, tops, plåster
Toaletten: toalettpapper
6. Flera svar är möjliga.

Skogsbruk (s. 34–35)

1. Små trädplantor planteras i jorden.
Skogen gallras. En del buskar och träd tas bort. De träd som är kvar får mer utrymme och näring.
Efter ungefär 100 år är det dags att avverka skogen. Stora maskiner används vid avverkningen.
2. På vintern drog hästar timret till en frusen älv. När isen smälte på våren flöt timret med älven till ett sågverk eller en massafabrik.
3. Flera svar är möjliga.

4. *Förslag:* Trävaror: brädor, plank, möbler, hus
Pappersprodukter: tidningar, toalettpapper, kartong, hushållspapper, böcker
Övrigt: ved, flis
5. Genom att återvinna papper spar vi skog.
6. Flera svar är möjliga.
7. export = utförsel av varor från ett land
import = införsel av varor till ett land
kalhygge = ett skogsområde där alla träd avverkas
värmeverk = här värmer man vatten till hushåll, industrier, sjukhus etc.

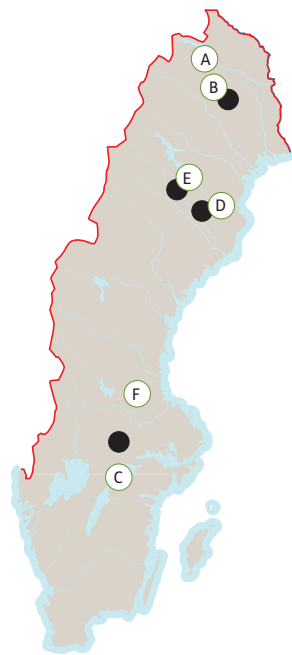
Jordbruk (s. 36–37)

1. De första jordbruksområdena fanns runt floderna Eufrat och Tigris i nuvarande Irak.
2. Vete: mjöl, kakor, bröd
Råg: mjöl, bröd
Korn: djurfoder, öl
Havre: havregryn, gröt, müsli
3. Bönder kan specialisera sig på kött och mjölk, kycklingar, grönsaker och spannmål.
4. a) GURKA
b) ÄPPLEN
c) POTATIS
d) TIOMOTEJ
e) KLÖVER
f) CHIPS
g) RAPS
h) MARGARIN
5. Se grundboken s. 59
6. De som arbetar med att producera rättvisemärkta varor har en säker arbetsplats och de tjänar tillräckligt med pengar för att klara sig.
Kravodlade morötter är inte besprutade och har inte gödslats med konstgödsel.
7. Flera svar är möjliga.

Malm (s. 38–39)

1. Malm är sten som innehåller mycket metall.
2. Järnmalm, blymalm, kopparmalm, guldmalm
3. Se grundboken s. 60
4. Förr var luften smutsig och risken för ras var stor i gruvan.
5. Flera svar är möjliga.
6. Barn kunde lätt ta sig fram i gruvans smala gångar.

7. A Kirunavaara
 B Malmbergsgruvan
 C Zinkgruvan
 D Björkdal
 E Zinkgruvan
 F Garpenberg
8. Flera svar är möjliga.

Vart tar järnet vägen? (s. 40–41)

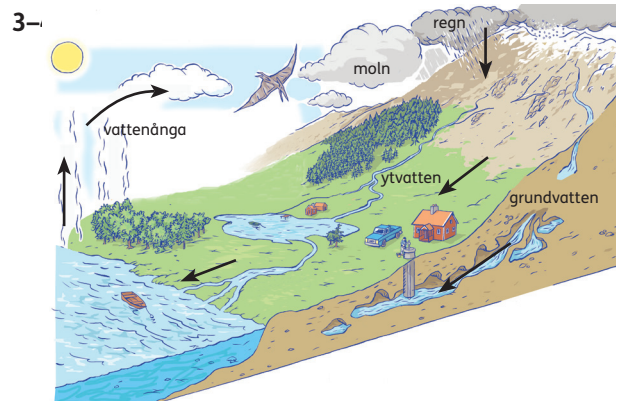
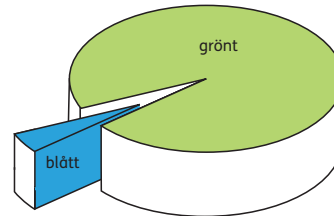

2. Järn som innehåller lite kol kallas för stål. Stål är smidigare och starkare än järn som innehåller mer kol.
3. Till exempel till kastruller, bestick, bildelar
4. kol järnmalmen
 järnet smidigt starkt
 kol stål
 krom stålet rostfritt
5. 1. GULD
 2. BLY
 3. JÄRN
 4. BILBATTERI
 5. MEDALJER
 6. KOPPAR
 7. ZINK
 8. SILVER

6. Förslag: Det går att göra nya burkar av pantade burkar. Utsläppen från fabrikena minskar och man spar energi. Burkarna skräpar inte ner i naturen.
7. Flera svar är möjliga.

Vattnets kretslopp (s. 42–43)

1. Det finns alltid lika mycket vatten på jorden. Vattnet cirkulerar i ett kretslopp.
- 2.

5. Flera svar är möjliga.
6. Om det finns föroreningar från vägar och industrier eller utsläpp från jordbruk kan grundvattnet försämrats.
7. Flera svar är möjliga.
8. gurka, människa, choklad, blomma, mjölkglas (innehållet i glaset)

Vatten som omger Norden (s. 44–45)

1. 1. Island
 2. Norge
 3. Danmark
 4. Sverige
 5. Finland
2. 6. Nordsjön
 7. Skagerrak
 8. Kattegatt
 9. Lilla Bält
 10. Stora Bält
 11. Öresund
 12. Östersjön
 13. Finska viken

14. Bottenhavet

15. Bottenviken

3. Flera svar är möjliga.

4. Östersjön har samma inlopp som utlopp.

5. Bräckt vatten är en blandning av sött och salt vatten.

6. Uppifrån: Stilla havet, Indiska oceanen, Atlanten

Sjöar

(s. 46–47)

1. 1. Hjälmarens

2. Hornavan

3. Mälaren

4. Siljan

5. Storsjön

6. Vänern

7. Vättern

2. Flera svar är möjliga.

3. Sjöar bildades i samband med landhöjningen när inlandsisen smälte. Sjöar bildades i sprickor och gropar när inlandsisen smälte.

4. Norrland

5. Askersund – Vättern

Mariestad – Vänern

Växjö – Helgasjön

Falun – Runn

Östersund – Storsjön

Örebro – Hjälmarens

6. a) SILJAN

b) HJÄLMAREN

c) VISINGSÖ

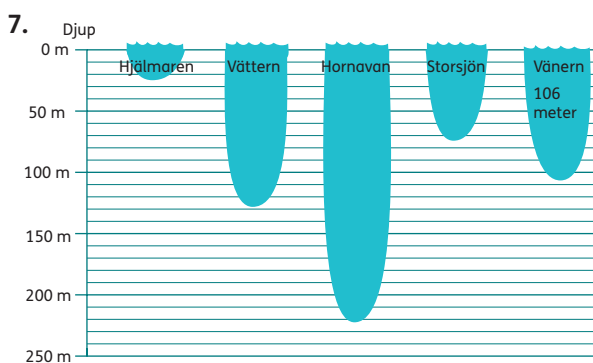
d) STORSJÖN

e) VÄNERN

f) HAVSVIK

g) VÄTTERN

h) HORNAVAN

Vattendrag

(s. 48)

1. 1. Torne älv

2. Kalixälven

3. Luleälven

4. Piteälven

5. Skellefteälven

6. Umeälven

7. Ångermanälven

8. Indalsälven

9. Ljusnan

10. Dalälven

11. Klarälven

12. Göta älv

13. Göta kanal

14. Ätran

15. Emån

16. Lagan

2. Nissan – Kattegatt

Luleälven – Bottenviken (Östersjön)

Emån – Östersjön (Kalmarsund)

Dalälven – Bottenhavet (Östersjön)

3. Nyköpingsån – Södermanland

Arbogaån – Västmanland

Mörrumsån – Blekinge

Fyrisån – Uppland

I havets djup

(s. 49)

1. Man trodde att skräpet försvann för alltid. Det var ett enkelt sätt att göra sig av med skräp.

2. Förslag: Det är skadligt för djur och växter. Det är fullt och förstör vattnet.

3. I havets finns plastöar av skräp.

Det är förbjudet att tömma toalettavfall i havet.

Flaskor och burkar är vanligt skräp i naturen.

4. Östersjön har varit en viktig farled i tusentals år. Det bräckta vattnet gör att vraken inte förstörs av skeppsmask.

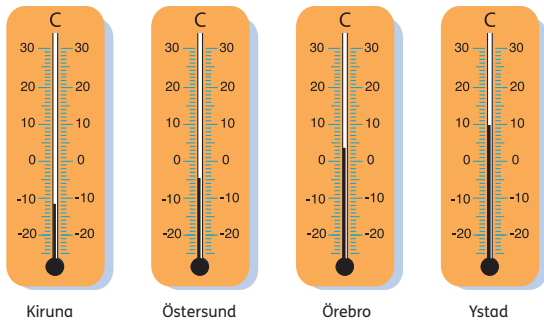

Från satellitbild till väderkarta

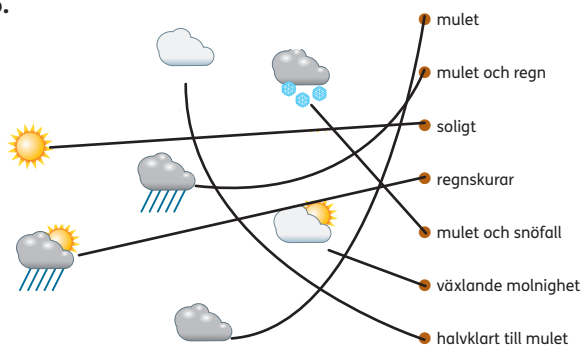
(s. 50–51)

1. De som arbetar med att göra väderprognoser kallas meteorologer.
2. Nederbörd är snö, regn och hagel.
3. Vindhastighet
4. 10 °C, 4 °C, -2 °C, -5 °C

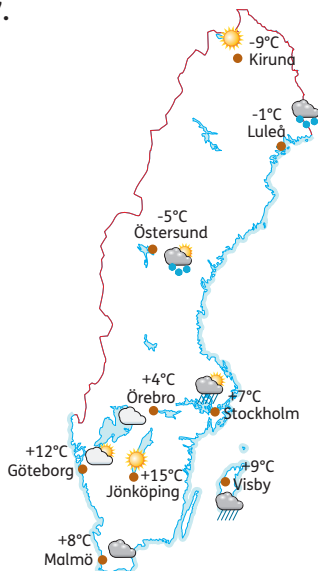
5.

6.

7.

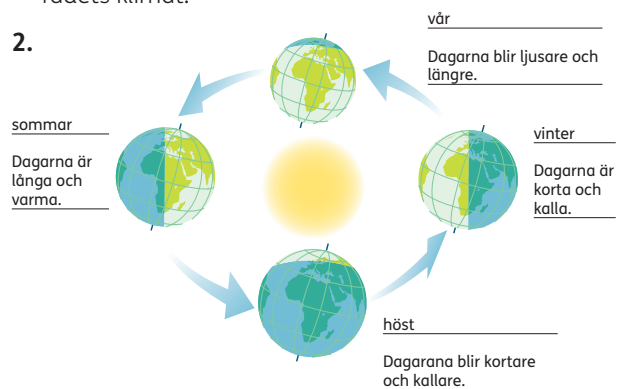
8. Flera svar är möjliga.

Från väder till klimat

(s. 52–53)

1. Vädret i ett område under en längre tid kallas för områdets klimat.

2.

3. Flera svar är möjliga.

4. Golfströmmen är en varm havsström. Golfströmmen sveper förbi Norges kust. Sverige värms av Golfströmmen.

5. Se grundboken s. 83

6. Malmö – februari
Abisko – april-maj
Kalmar – mars
Ystad – februari
Örebro – mars
Östersund – april

7. Flera svar är möjliga.

8. Flera svar är möjliga.

Befolkningen ökar

(s. 54–55)

1. Det finns cirka 10 000 000 invånare i Sverige.

2. hur stor invandringen är
hur stor utvandringen är
hur många som föds
hur många som dör

3. a) 1920
b) 8 miljoner
c) år 2040

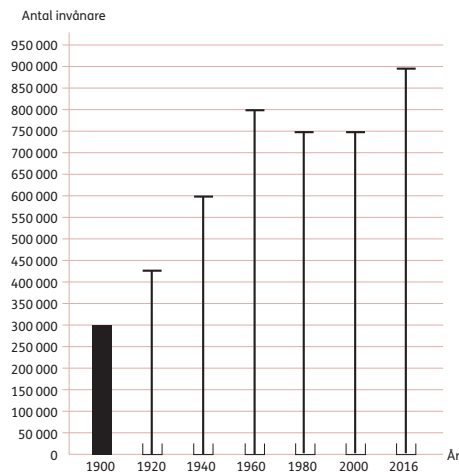
4. Medellivslängd Hur gamla vi blir i genomsnitt

Folkbokföring Ett register över hur många som föds, dör och flyttar

Mässlingen En sjukdom som var vanlig förr

Prognos Hur man tror något kommer att bli

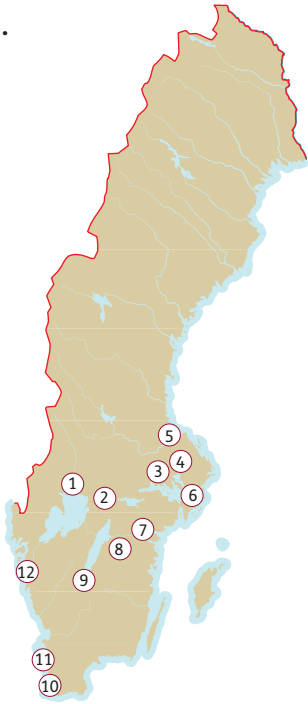
5.

Var bor vi?

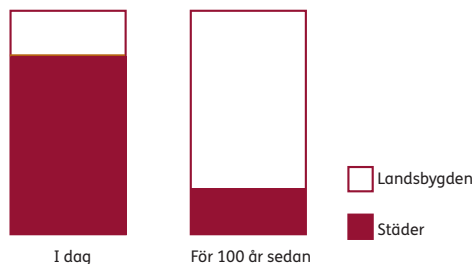
(s. 56–57)

- I ett tätbefolkat område bor det många människor på en liten yta.
- Mälardalen, Västkusten och södra Sverige är tätbefolkade områden.
-

- Flera svar är möjliga.
- Det kallas urbanisering.
- Förslag: arbete, studier, giftermål/skilmässa
- Flera svar är möjliga.

8.

- Flera svar är möjliga.

Städer

(s. 58)

- Förslag: Kuster och vattendrag har varit viktiga för transport av varor och människor.
- Flera svar är möjliga.
- Flera svar är möjliga.
1. KOLLEKTIVTRAFIK
2. FÖRORT
3. PENDLA
4. ARLANDA
5. HANDELSPLATS
6. HUVUDSTÄDER

Den hållbara staden

(s. 59)

- Flera svar är möjliga.

Migration

(s. 60–61)

- Att någon flyttar till ett land.
Att någon flyttar från ett land.
- medeltiden
Asyl
vallonerna
industrierna
smeder
- Flera svar är möjliga.
- 1880 – 1930
USA – Chicago
71 000 – 1 miljon
bra jordbruksmark – ett bättre liv
Atlanten – två veckor
- Flera svar är möjliga.
- Flera svar är möjliga.
- Flera svar är möjliga.

Samerna

(s. 62–63)

1.

2. Norge, Sverige, Finland, Ryssland

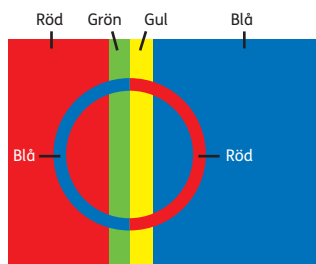
3. Samerna bodde inte på en plats, de följde sina renar.

4. Förslag: smycken, kött, knivskaft, skinn, pälsar

5. Samerna har rätt att bevara och utveckla sitt språk och sin kultur.

6. I dag använder samerna snöskotrar, motorcyklar, mobiltelefoner och GPS-mottagare när de arbetar med renskötsel.

7.

8. A 1

B X

C 1

D X

E 2

F X

9. Flera svar är möjliga.